

Ochrana přírody podle mezinárodních standardů a podle nejnovějších vědeckých studií

Lesy v národních parcích a národních přírodních rezervacích byly v lednu roku 2007 narušeny vichřicí Kyrill. Současná vyhrocená debata o následcích vichřice, která se ale vede pouze v rovině možnosti kůrovcové kalamity, vede k ukvapeným a nepodloženým požadavkům na asanaci následků vichřice a nezabývá se podstatou problému – přirozeným vývojem horských lesů. Cílem tohoto stanoviska je proto shrnutí současné situace a doporučení dalšího postupu, které je založené na světově uznávaných přístupech k takovému typu události.

Role větru v horských lesích

Narušení (tzv. disturbance) lesa vichřicí spojené s případnou expanzí např. lýkožrouta smrkového, tam kde má smrk přirozeně vysoké zastoupení, je přirozenou součástí dynamiky horských lesů. Docházelo k nim po tisíciletí. Přitom zachování přirozeného vývoje lesních ekosystémů je účelem národních přírodních rezervací a prvních zón národních parků. Proto zde takové události nezakládají žádný důvod k asanacím (likvidace následků vichřice využitím těžké mechanizace a vyklizením dřevní hmoty), které se provádějí v hospodářských lesích. Podle současných přístupů k ochraně přírody, podložených výsledky vědeckých studií z celého světa, jsou případné asanace v naprostém rozporu s posláním daného území.

Příčiny narušení lesa

Podle předběžných výsledků, především z oblasti Šumavy, byly nejvíce narušeny lokality, kde byly v minulých letech prováděny asanace následků jiné vichřice nebo asanace lýkožrouta smrkového. Tyto zásahy vždy vedou ke snížení zápoje porostů, vytvoření porostních stěn a následkem toho k větší nestabilitě lesa. Během další vichřice jsou tyto porosty opět nově poškozeny, a tím se vytváří neustálý koloběh asanace a nového narušení. Výsledkem jsou rozsáhlé plochy holin, mnohem rozlehlejší než plocha lesa, která by byla narušena vichřicí nebo případným kůrovcovým žírem lýkožrouta smrkového.

Ponechání území bez asanace vede ke vzniku přirozenějšího lesa

Výsledky vědeckých studií ukázaly, že lokality narušené vichřicí nebo fytofágním hmyzem a ponechané samovolnému vývoji se mění směrem k přírodnímu ekosystému úspěšněji než lokality asanované tradičním lesnickým přístupem. Pohyb těžké mechanizace a odvoz dřeva způsobí drastické narušení ekosystému a jeho homogenizaci. Narušení větrem nebo lýkožroutem smrkovým naopak přispívají ke zvýšení heterogenity lokality, a tedy i přírodní rozmanitosti. Jsou tak dány lepší startovní podmínky pro přirozený vývoj lesa.

Doporučení pro management

Považujeme za velmi důležité, aby úřady rozhodovaly s ohledem na vědecká fakta, která mohou být pro laika často překvapivá. Na základě vědeckých studií a zkušeností s podobnými typy událostí z NP Bavorský les, Tatranského NP a dalších územích, předkládáme následující doporučení:

1. V lesních porostech v prvních a bezzásahových zónách NP a NPR neprovádět žádnou asanaci stromů poškozených vichřicí, fytofágním hmyzem, či jinak. Často používaný postup odkornění poškozené dřevní hmoty není vhodným řešením. Z hlediska dalšího vývoje takto asanované lokality se tyto zásahy ukázaly jako negativní.
2. Případné asanační zásahy by měly být prováděny v navazujících druhých zónách, pokud ale nejsou navrženy na výhledové zařazení do zóny první nebo bezzásahové. V tom případě by tyto lokality měly být z těchto asanačních zásahů rovněž vyloučeny. Je nutno vzít v úvahu, že každá asanovaná plocha bude dlouhodobě vyřazena z rozšiřování prvních nebo bezzásahových zón.

3. Pro lesy spravované rezortem MŽP by bylo vhodné zpracovat dokument řešící jejich management. Lesy v NP, NPR a některých částech CHKO mají jiné poslání než lesy hospodářské a jejich management by tedy měl respektovat především zájmy ochrany přírody.

Uplatnění těchto doporučení povede ke vzniku přírodního horského lesa odolnějšího vůči větru a fytofágnímu hmyzu. Postupy založené na asanaci následků vichřice jsou jen odkladem řešení problému. Následující generace tak bude za přibližně 100 let vystavena podobné situaci, které v současnosti čelíme my.

Věnujme o to větší úsilí zpracování polomů v hospodářských lesích mimo chráněná území. Zde má ekonomické využití dřeva a postup proti kůrovci své opodstatnění.

Podpisy:

Doc. RNDr. Martin Braniš, CSc., Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta

Prof. RNDr. Miroslav Barták, CSc., Fakulta agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Česká zemědělská univerzita v Praze

Doc. PaedDr. Jan Farkač, CSc. Fakulta lesnická a environmentální, Česká zemědělská univerzita v Praze

Prof. em. Josef Fanta

RNDr. Jakub Hruška, CSc., Česká geologická služba

RNDr. Jeňýk Hofmeister, Ph.D., Česká geologická služba

RNDr. Magda Jonášová, Ph.D., Ústav systémové biologie a ekologie AV ČR

Doc. RNDr. Jan Kirschner, CSc., FCBS, pověřený vedením Botanického ústavu Akademie věd ČR, text je oficiálním stanoviskem Botanického ústavu AV ČR

Prof. RNDr. František Marec, CSc., Biologické centrum AV ČR, Entomologický ústav a Biologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

Prof. RNDr. Karel Prach, CSc., Biologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

Prof. RNDr. Josef Rusek, DrSc., Biologické centrum AV ČR, Ústav půdní biologie a Biologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

Doc. Ing. Karel Spitzer, CSc., Biologické centrum AV ČR, Entomologický ústav

Doc. RNDr. Jan Šula, CSc., Biologické centrum AV ČR, ředitel Entomologického ústavu

Ing. Miroslav Svoboda, Ph.D., Fakulta lesnická a environmentální, Česká zemědělská univerzita v Praze

Prof. Ing. Hana Šantrůčková, CSc., Biologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

Prof. RNDr. František Sehnal CSc., Biologické centrum AV ČR, Entomologický ústav

Prof. RNDr. Jan Zrzavý, CSc., Biologická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice

RNDr. Jiří Zelený, CSc., Biologické centrum AV ČR, Entomologický ústav

Za správnost podpisů a věrohodnost dokumentu odpovídá Ing. Miroslav Svoboda, Ph.D.

V Praze 5.3.2007

Miroslav Svoboda

